

1 JULI 1914.

AFLEVERING 5.



NADruk VERBODEN.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 4.80.

DE HERKOMST VAN DE GEUL-FLORA.



Mijn belofte in Afl. 2 van dit deel van *De Levende Natuur* te houden, moet ik u daarvan nog iets vertellen. Behalve de merkwaardige planten van de Geul, die tot de eigenlijke „zinkflora“ behooren, zijn er nog verscheidene andere, wier aanwezigheid in Zuid-Limburg en voornamelijk in het oostelijke deel van het Geuldal ons minstens bevreemdt, zoo niet verwondert.

Ik bedoel niet zoozeer de veel voorkomende typische Limburgsche planten, die op den ouden nog niet geheel ontkalkten krijtbodem groeien, zooals Actaea, de Giftige Zwarte Boschbes, de Maretak of Vogellijm, de Naaldvaren, Clematis, de Boschrank, de Trosvlir, het overblijvende Bingelkruid en vele andere begeerlijkheden voor jonge plantenvrienden. Meer in het bijzonder heb ik nu op het oog de planten, die ook voor Zuid-Limburg nog tot de rariteiten behooren, en die dan ook daar nog maar een enkelen keer werden aangetroffen. Van sommige zelfs heet het: „Misschien nog in Zuid-Limburg“; een aanduiding, dat ze er vroeger eens of een paar malen door botanici werden geplukt.

De Gele Monnikskap is er een van; ook de Gele Kooldistel, en de Belladonna of Wolfskers, de Amandelachtige Wolfsmelk (*Euphorbia amygdalina*),

behooren o.a. bij deze groep; dan niet te vergeten de sedert jaren voor Zuid-Limburg opgegeven *Lathraea squamaria*, de beroemde Schubwortel, die in den laatsten tijd niet meer werd teruggevonden. Dit is er ook zoo een, waarvan het altijd nog geldt: „Misschien nog in Zuid-Limburg!”

Bij het zoeken naar den oorsprong van de Geul-flora nu, bleek mij nog met Paschen van dit jaar, dat verscheidene van deze zeldzame en meestal ook door hun levenswijze merkwaardige gewassen nog steeds aan de Geul groeien, en in talrijke exemplaren.

In mijn vorig opstel heb ik al met een enkel woord melding gemaakt van de Emmaburg, een groot landgoed of riddergoed, zooals het door de bewoners van Vieille Montagne, wordt genoemd. Dat landgoed moet wel erg mooi zijn,



De Emmaburg op den hoogen oever van de Geul in Altenberg.

ook om te botaniseeren; maar meer dan een kijkje er op, mocht ik niet genieten. De toegang is streng verboden en de bezitter was niet aanwezig, anders had ik misschien verlof gekregen, er den plantengroei te mogen bestudeeren. Naar mij werd gezegd, zou in den zomer daartoe misschien wel toestemming gegeven worden.

Een vluchtig schetsje, geteekend van boven uit een hooggelegen bosch, op het schilderachtig, op een steile helling gelegen slot, heb ik in de tweede afleve

ring al gegeven. Hierbij een foto, die duidelijker vorm en ligging aangeeft. Veel meer belang dan in dit vernieuwde oude kasteel stelde ik evenwel in de flora, die ik kon waarnemen door een zwaar versierd hek heen, dat een paar honderd meters langs de buitenplaats loopt en deze van den wandelweg scheidt. Langs dezen weg kwamen op Paasch-Maandag, tegen den middag, heele benden wandelaars over Herkenrath uit Aken opzetten, per fiets, per auto, te paard, de meeste te voet en een niet onaanzienlijk percent per kindervagen. Waarschijnlijk trok alleen de kermis in Moresnet de lui zoo sterk hierheen; toch is deze weg langs de Geul op zichzelf de moeite van een reis waard. Uitgestrekt is het interessante gedeelte echter niet, een klein kwartiertje hoogstens; maar wat, althans mij, zeer veel belang inboezemde, dat zijn de hooge brokkelige kalkrotsen op de noord-helling van den smallen Oost-West loopenden weg. Eigenlijk is deze

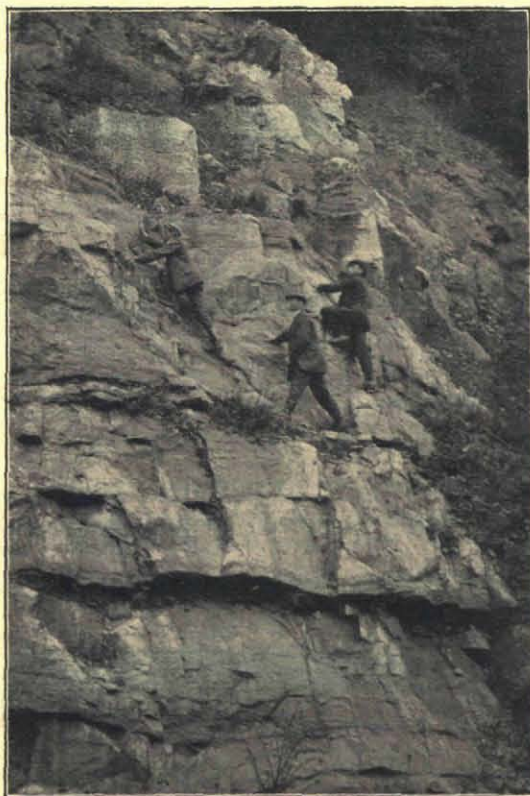
rijweg niets anders is dan een verbreed pad langs de Geul die hier in Duitsch Moresnet voor het eerst en in Belgisch Moresnet voor het laatst door de kolenkalk heenbreekt.

De Geul is op dit kleine gebied eventjes een ware bergrivier, met veel



Koraaivlier in bloei aan de Geul (met enkele bloempjes, vergroot). Halve grootte.

verval, zelfs met watervalletjes; het smalle Geuldal is alleen begaanbaar geworden door het exploiteeren van de kalkrotsen, die materiaal moesten leveren voor branderijen en stoepsteenzagerijen. Voor zoover ik kon nagaan, zijn de groeven verlaten, op ééne na, die wat verder oostwaarts op een bocht ligt, en waar nog kalk gebrand wordt. Daarvan kan ik een, dunkt mij, goed geslaagde foto toonen.



Rotsen van kolenkalk (Onder-carboon) aan de Geul.

kalkrijken humus-bodem, was daar te vinden. Witte anemonen niet veel; maar gele *Anemone ranunculoides* in massa's; heele plekken van *Mercurialis perennis*, ook van Daslook, paarse bedden van Harige Viooltjes, goudgele vakken van de voorjaars-ganzerik, *Potentilla verna*, verder veel Trompet-Narcis, Helmbloem (*Corydalis solida*), een menigte Mannetjes-orchis en Valsche-aardbei; op de kale rotsplekken groeit en bloeit het Blauwgras (*Sesleria coerulea*) en de Zandscheefkelk (*Arabis arenosa*), die zooveel gelijkt op de Pinksterbloem, maar slechts in enkele exemplaren voorkomt; eveneens een paar planten van Amandel-Wolfsmelk en het Nieskruid (*Helleboris foetida*). Daar heb ik een heelen morgen gesmuld, gelukkig zonder vrees voor den intendant en zijn boschwachters. Eerst toen ik voor het twaalfuur weer in

Die kalkrotsen zijn mooi begroeid met allerlei kalkplanten: halverhoogte begint het bosch, dat ook de moeite loont. De toegang tot de verlaten groeven, de rotsen zelf, en tot het loofbosch er boven op, dat allemaal aan de riddergoedbezitter behoort, is ook al streng verboden en afgesloten; evenwel door een minder onoverkomelijke en monumentale barrière dan het landgoed er vlak tegenover; alleen door zeer lastig prikkeldraad.

Van dit streng verbod wist ik in den morgen, toen ik in Altenberg aankwam, nog niets; en in mijn onwetendheid ben ik een soort tuinpoortje binnengegaan, dat ik vond na een poos rondtollen om een ingang te zoeken, en waarin een roestige sleutel stak, die na lang morrelen het slot opende. Het is een prachtig begroeid geheel wild en verwaarloosd bosch, zoo eentje, om er uren lang in te botaniseeren; al wat er met Paschen bloeien kan op een goeden



Schubwortel van de Geul door het hek heen gefotografeerd.

mijn hotel te Altenberg kwam, hoorde ik van het strenge verbod en wist ik, dat ik op ongeoorloofde wijze een anders eigendom was binnengedrongen.

Hierdoor een beetje uit mijn humeur, keek ik met alles behalve vriendelijke blikken in den namiddag het prachtige hek aan, dat langs de Geul loopt en de beide rivieroeveren geheel ontoegankelijk maakt.

Dat vond ik het ergst, dat inpikken van de Geul, het riviertje dat ik tot nu zoo heerlijk vrij en overal bereikbaar had beschouwd, zooals wij dat van zijn oevers in Zuid-Limburg gewoon zijn. De heer van de Emmaburg heeft de Geul gewoonweg tot particulier eigendom gemaakt, dat ondervond ik als iets onbilijks, iets ongehoords.

Nog erger werd mijn ergernis, toen ik, door den dikken ijzeren spijl heen, zag wat daar aande Geuloevers groeide. Daar stonden de Kooldistels bij tientallen, dito de Gele Monnikskap, beide al goed kenbaar aan de bladeren, Gele Anemonen tusschen de al verbleekende Speenkruidbladeren, hier en daar een rood bloempje van de Orobis vernus, de voorjaars-Latherus; ook Longenkruid in bloei. En ik verzeker u, dat ik water-tandde toen ik tot mijn blijde verrassing onder de Hazelaars op drie verschillende plaatsen de bleek-paarse krullen zag opkomen van de *Lathraea squamaria* Schubwortel. Daar stond nu eindelijk de lang gezochte, die belangwekkende *misschien* inlandsche woekerplant, met zijn dieren vallen onder den grond; maar ik mocht er op tien pas afstand naar kijken tusschen twee hekspijlen door; het was, of ik achter de tralies zat en de heerlijkheden daar aan den Geuloevers alleen uit de gevangenis mocht aanschouwen.

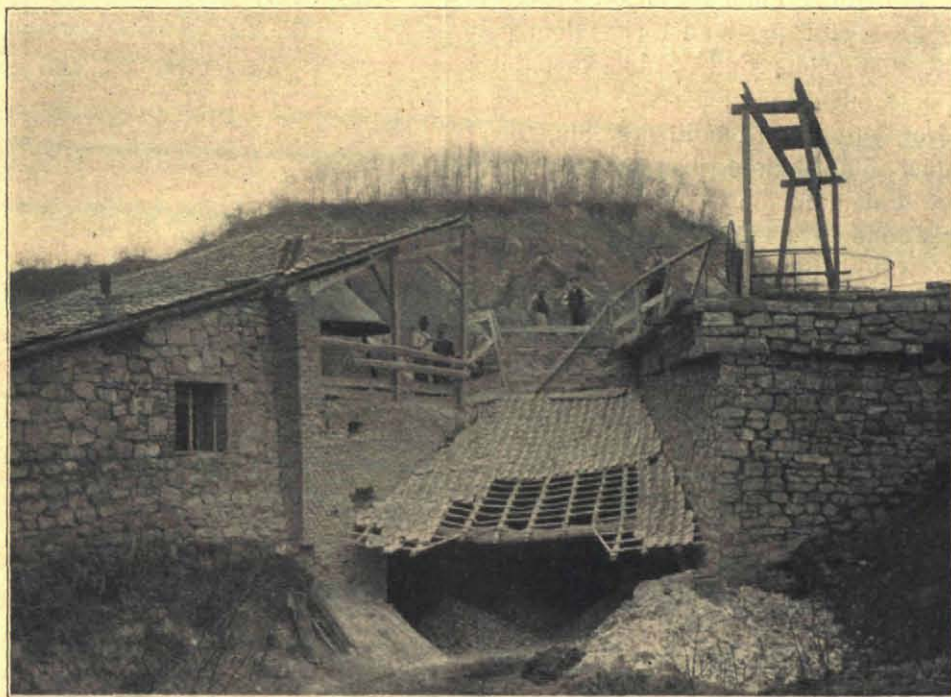
Gelukkig had ik mijn prisma-kijker bij mij, zoodat mij toch niet veel ontgaan kon, ook niet de mooie Narcissen hoog op de helling; maar ik had graag weer eens die merkwaardige bloemen en schubvormige bladeren in de handen gehad, om de bijzonderheden na te gaan. Van binnensluipen of overklimmen was geen sprake, anders had ik er ongetwijfeld — nu bewust van het gevaar —



Een bloeitop van een Schubwortel (*Lathraea squamaria*), aan de Geul tusschen het klimop.

op gewaagd. Misschien interesseerde zich de rijke eigenaar, die hier de Geul geaccapareerd heeft, zich in het geheel niet voor de wilde planten binnen zijn mooie hek. Hij ontnam zodoende anderen gelegenheid tot studie en belette het genieten van de flora door de liefhebbers, naar mijn meening op onverantwoordelijke wijze.

Hoe zou die meening binnen een paar uur veranderen. Het werd, terwijl ik de flora met mijn kijker inspecteerde, al drukker op den weg. De Akenaars kwamen opzetten, steeds in dichter drommen, en groot en klein liep met bou-



Een kalkbranderij aan de Geul.
Op den achtergrond een kalkwand met rugplooi.

quetten van *Primula's* en *Anemonen*, gele en witte; met handen vol *Boschviooltjes*, *Viola sylvestris* en wilde kersen; ze plukten langs den boschweg alles wat er stond, tot de *Aronskelk*, de *Alpenkers* en de hier zeldzame *Arabis arenosa* toe. Ik zag uit de verte al, de kinderen de begroeide wegbermen opkruipen, tot waar het prikkeldraad het verder indringen in het bosch belette; en ze rukten iets bij lange ranken uit den grond om ze om de petten en hoeden te binden; iets, dat mij later, bij het passeeren, *Maagdepalm* bleek te zijn. Toen dankte ik luid den heer van de Emmaburg, dat hij dat groote mooie traliehek had laten

zetten aan de wegzijde van de Geul. Zonder dat hek zou er niets meer groeien en bloeien daar aan de Geul dan gras en weegbree, en ik gunde hem,



Geplooiide lagen van kolenkalk aan de Geul.

wat het opschrift op zijn burcht schijnt aan te duiden: *In castro vetere gaudeant presentes.*

E. HEIMANS,
(Wordt vervolgd).

BANDVORMING.



ET is nu een paar jaar geleden, dat ik in *D. L. N.* een overzicht gaf van mijn verzameling fasciaties, gepaard gaande met een korte beschrijving.

Sedert is deze nog vermeerderd, o.a. met een pracht-fasciatie van een spar, waarvan hiernevens een foto gaat. Ik verkreeg haar uit 't Engelsch Werk te Zwolle, waar ik haar dezen winter ontdekte. Door de welwillendheid van den plantsoen-opzichter kwam zij in mijn bezit.

Wie de foto goed beschouwt, merkt op, dat 't geheele samenstel van fasciaties bestaat uit 5 groeiperiodes, gerekend van de plaats af, waar de monstruositeit